

Motion till riksdagen

1985/86:Fö205

Karin Söder m. fl. (c)

Säkerhets- och försvarspolitiken

Målet för vår säkerhetspolitik är att bevara vårt lands oberoende. I fred lika väl som i krislägen skall vi trygga vår nationella handlingsfrihet politiskt, ekonomiskt, socialt och kulturellt. Bara därmed blir det möjligt att på demokratisk grund utveckla det svenska samhället. Nationell säkerhet och trygghet är en förutsättning för att de enskilda medborgarna skall känna personlig trygghet.

Den svenska säkerhetspolitiken är ett av våra viktigaste bidrag till stabilitet i vår del av världen och därmed till avspänning och fred. Dess fundament är den alliansfria utrikespolitik som skall garantera neutralitet i ofärdstider.

För att tjäna sitt syfte måste den vara trovärdig. Med en orubblig hållning måste vi hävda vår frihet och vårt oberoende. Vi måste lika starkt hävda vår rätt att själva bestämma villkoren för vår säkerhetspolitik. Denna måste inge förtroende och skapa respekt i omvärlden. Ingen misstanke får kunna uppstå om att vi är påverkbara i någon riktning. Den ena stormakten får aldrig ges föreställningen att vårt land kan bli en utpost för andra sidan. Det innebär att vi måste hävda vår territoriella integritet.

Det finns alltså ingen motsättning mellan våra strävanden efter fred, nedrustning och stopp för kärnvapen och en nationell säkerhetspolitik baserad på ett starkt svenskt försvar.

De militära rustningarna fortsätter att öka och den militära situationen i Centraleuropa kännetecknas fortfarande av låsta positioner och spänningar. Det europeiska och nordatlantiska området berörs i dag mer än tidigare av det säkerhetspolitiska maktspelet mellan blocken. Detta har flera orsaker. Marin- och flygstridskrafternas utveckling inom båda blocken är en viktig orsak. Utvecklingen har sammantaget lett till att Sveriges läge skulle bli mera utsatt vid kriser och väpnade konflikter i vår omvärld. Denna utveckling har också lett till ökade påfrestningar i fred, främst i form av kränkningar av vårt territorium. Ubåtskränkningarna visar på ett påtagligt sätt allvaret i detta förhållande.

Intresset för Östersjön är ett annat exempel. Ett ökat antal militära förband i vår närhet, intensifierad övnings- och underrättelseverksamhet samt ökade möjligheter att snabbt tillföra mark-, sjö- och flygstridskrafter är konkreta tecken på detta.

Svensk säkerhetspolitik har en stark folklig förankring genom bl. a. folkrörelsernas breda internationella engagemang, frivilligorganisationernas stora omfattning inom totalförsvaret och den allmänna värnplikten samt

civilförsvarsplikten. Denna grundläggande enighet gäller också bedömningen, att Sveriges grundläggande intressen även i framtiden bäst gagnas av den alliansfria politiken i fred syftande till neutralitet vid en eventuell kris eller krig i vår omvärld.

Mot. 1985/86
Fö205

Kärnvapenfri zon

Vi måste fortsätta att aktivt driva kravet på ett fullständigt stopp för alla kärnvapenprov och en frysning av kärnvapenarsenalerna, som en utgångspunkt för förhandlingar om en verklig kärnvapenedrustning. I vårt eget närområde skulle en kärnvapenfri zon i Norden kunna bli ett viktigt bidrag till avspänningen av betydelse också för den globala situationen. En sådan zon förutsätter en positiv medverkan från bägge stormaktsblocken, bl. a. genom att dra tillbaka kärnvapen från zonens närområde. Självfallet måste den också innebära att Östersjön blir fri från kärnvapen. Vi får inte blunda för de stora svårigheter som finns för att få till stånd en sådan zon. Å andra sidan får vi inte heller ge upp inför dessa svårigheter. Envishet och tålmod är grundförutsättningar i allt nedrustningsarbete.

Svensk försvarspolitik

Sveriges betydelse som neutralt land mellan maktblocken har ökat. De försvarspolitiska åtgärder vi vidtar i framtiden kommer inte bara att ha betydelse för våra möjligheter att hålla oss utanför ett eventuellt krig i Europa. De får i högre grad än tidigare stor betydelse för den militära stabiliteten redan i fredstid i det nordiska området. Totalförsvarets fredsbevarande effekt måste alltså tillmätas ökad betydelse i framtiden.

Ingen — vare sig här hemma eller i vår omvärld — skall kunna sväva i tvivelsmål om vår vilja och beslutsamhet att efter vår yttersta förmåga hävda våra gränser och vårt territorium.

Försvarsmakten skall vara fredsbevarande, stabiliserande och krigsavhållande. Förmågan att upprätthålla ett trovärdigt invasionsförsvar är härvid av grundläggande betydelse. För att försvarsmaktens förmåga skall uppfattas som trovärdig krävs att utrustning, organisation och utbildning successivt anpassas till utvecklingen i omvärlden.

Vi måste ha resurser att ingripa mot olika typer av militära mål — flygplan, kryssningsrobotar och ubåtar. Ingripande måste kunna ske såväl med fredsorganisationernas resurser som efter erforderliga beredskapshöjningar. De situationer som kräver ingripande kan komma att variera från mer eller mindre oskyldiga incidenter till allvarliga kriser. Försvarsmakten måste i alla avseenden kunna bidra till neutralitetspolitikens trovärdighet. De hot vi kan utsättas för under fred, i krislägen och vid en överraskande hastig inledning av en militär operation måste vi kunna möta med ett starkt försvar. Vi måste förbättra vår förmåga att höja vår beredskap från grundberedskap.

Samhällets sårbarhet

Som ett ytterligare problem i den aktuella säkerhetspolitiska situationen vill vi hänvisa till det svenska samhällets ökade sårbarhet. Samhällsutveckling-

en och den tekniska utvecklingen har lett till många fördelar men också till nackdelar i händelse av en kris eller krig. Det är också av vikt att man beaktar att även om framtida krig beräknas bli kortvariga, så bör samhället planeras så att det klarar kriser som sträcker sig över ett flertal år.

I planeringen måste stor vikt läggas vid att bemästra sårbarhetsproblemen inom t. ex. el-, data-, elektronik- och livsmedelssektorn.

Den "nyttlasspolitik" som under de senaste åren tillåtits är utifrån dessa synpunkter mycket allvarlig för totalförsvaret. Det gäller verkligen att vi kan uppnå regional balans. Inlandsbanan är ur totalförsvarsynpunkt värdefull. Servicen på denna bana får inte försämrats. Utifrån dessa problem borde regionala planer finnas över exempelvis el-, transport- och livsmedelsituationen inom olika regioner. Sådana livsmedels- och försörjningsplaner bör snarast upprättas.

Skyddsmasker

Vi vill också i detta sammanhang understryka vikten av att anskaffning av skyddsmasker och andningssskydd fullföljs enligt 1982 års beslut. Civilförsvaret och dess befolkningsskydd får inte eftersättas.

Barnomsorg i krig

Barn är i krig mycket utsatta. Förhållandena för deras omhändertagande har drastiskt förändrats och visar i dag stora brister. Ansvaret för organisationen av barnomsorg i krig åvilar kommunerna. Vissa kommuner har bra förberedelser och organisation medan de på andra håll är eftersatta. Det är mycket angeläget att barnomsorgen i krig får ett berättigat utrymme i den kommunala planeringen av civilförsvaret.

Det militära försvarets ekonomi

Den fyrpartiöverenskommelse som träffades våren 1984 om försvaret var viktig för att i allt väsentligt upprätthålla de senaste årens försvarsbeslut. Vi vill här understryka att försvarsuppgörelsen 1984 skall fullföljas till alla delar. Samtidigt är det viktigt att betona att regeringen måste leva upp till den långsiktiga planeringen i enlighet med försvarsuppgörelsen.

1986/87 är det sista året i 1982 års försvarsbeslut. De reella ekonomiska resurserna som enligt regeringens anvisningar ligger till grund för budgetåret är klart mindre än de som förutsattes i försvarsbeslutet.

Mot denna bakgrund har överbefälhavaren tvingats vara mycket restriktiv vid behandlingen av myndigheternas förslag.

Samtidigt som de reella resurserna, som följd av devalveringen och andra valutakursförändringar, har minskat har ett antal uppgifter för försvarsmakten tillkommit. Kostnadsökningar till följd av nya uppgifter består bl. a. av:

- värnpliktsförmånshöjningar utöver NPI om ca 75 milj. kr.,
- utökat antal värnpliktiga, vilket kostar ca 35 milj. kr. under 1986/87,
- regeringens direktiv om ökad satsning på studier m. m. för robotanskaffning, vilket kostar ca 70 milj. kr. mer än planerat.

Utöver dessa uppgiftsförändringar föreligger en risk för att värnpliktigas ekonomiska förmåner rörande resor avsevärt kommer att fördyras. Storleken på denna fördyring går emellertid inte nu att ange.

Till detta skall läggas att förlusten på grund av den indexering som infördes 1983 blev sammanlagt 260 milj. kr. till i dag.

Under 1986/87 kommer trafikhögskolan att kosta 57 milj. kr. mer än vad som ursprungligen beräknats.

Med bl. a. åberopande av ovanstående skäl anser vi att den medelstilldelning som centern föreslog till föregående års riksmöte bör gälla även i år varför vi föreslår att 240 milj. kr. tillförs årets budget. Vi anser det nödvändigt att dessa medel tillförs så att man i första hand kan upprätthålla kompetensen beträffande luftförsvaret och incidentberedskapen.

Det är rimligt att de värnpliktsförmåner som riksdagen beslutar, ofta utan hänsyn till försvarsbeslutsperioden, inte går ut över de övriga anslag som ÖB förfogar över. Det är inte rimligt att sådana personalkostnader skall konkurrera med materielinköp.

Materielinköp

Det är viktigt att regeringen ger riksdagen ett bättre underlag och insyn i större beslut om inköp av försvarsmateriel än vad som sker i dag.

Personalfrågor

Regeringen har i oktober 1985 tillsatt en utredningsman som skall se över utvecklingsmöjligheterna för den civila personalen inom försvarsdepartementets område. Utredningsmannen har nyligen påbörjat sitt arbete. Detta skall enligt direktiven vara avslutat under våren 1987. Försvarsministern säger i budgetpropositionen: "Jag räknar med att utredningsmannen skall lämna konkreta förslag till förbättringar i dessa avseenden för den civila personalen."

Enligt vår åsikt är detta en alltför passiv hållning. Det är viktigt att arbetet påskyndas.

För den militära personalen är, enligt överbefälhavarens uppfattning, geografisk rörlighet både ett visst inslag i personalutvecklingen och en nödvändighet för att tillgodose krigsorganisationens behov av bred kompetens. Den enskildes möjligheter till flyttning har dock under det senaste decenniet påtagligt försvårats. Överbefälhavaren har därför lämnat regeringen förslag till vissa åtgärder som bör vidtas. Även statens arbetsmarknadsnämnd (SAMN) och statens institut för personalutveckling (SI PU) har på uppdrag av regeringen överlämnat förslag till bl. a. rörlighetsstimulerande åtgärder.

Detta med stort antal åtgärder som uttalas preciseras inte tillräckligt. Vi förutsätter att regeringen till riksdagen lämnar erforderliga uppgifter om vad som krävs beträffande den alltför stora avgång som försvarsmakten nu utsätts för. Förändringar inom försvaret bör inom de närmaste åren göras med stor hänsyn till personalpolitiska faktorer.

Svensk försvarsmaterielindustri

Vi anser det viktigt att vi har egen försvarsmaterielindustri av både neutralitets- och försvarspolitiska skäl. Detta för att inte bli beroende av utländska försvarsmaterielindustrier och leverantörer. En hög självförsörjningsgrad stärker trovärdigheten i vår förmåga att försvara vårt oberoende vid kris och krig.

Den grundläggande regeln för vapenexporten är förbud. Dispens från detta förbud kan ges till länder som uppfyller de krav som riksdagen lagt fast.

Svensk vapenexport behövs för att behålla en inhemsk vapenindustri och det måste vara acceptabelt att vi exporterar vapen till länder som är lika fredliga som Sverige och som önskar köpa vapen med samma defensiva syfte som vårt eget försvar har. Dispensreglerna har detta syfte.

Bra repövningar

Från centerpartiets sida har vi tidigare år tagit upp frågan om att repetitionsutbildningen skall kännas meningsfull. Det är också viktigt som vi framhållit att man vid försvarsmaktsövningar ger lägre befäl möjlighet att inom denna ram ordna mindre övningar. Det är av stor vikt för vår trovärdighet att repövningarna vidareutvecklas till att bli mer meningsfulla. Vi anser att det arbete som man utför inom armén på denna punkt bör ha stöd och få utvecklas ytterligare.

Decentraliserad upphandling

Det är av stor regionalpolitisk betydelse att förband också kan gynna den egna ortens näringsliv.

De försök som pågått bör nu omsättas i klarare regler. En inriktning kan t. ex. vara att man kan göra undantag från de regler som annars gäller. Detta bör bli föremål för en utredning som bör kunna arbeta snabbt. Detta bör gälla såväl dagligvaror och viss materiel som upphandling av byggnadsverksamhet.

Hemställan

Med hänvisning till vad som anförts hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om inriktningen av svensk säkerhets- och försvarspolitik,
2. att riksdagen beslutar begära att regeringen återkommer på tilläggsstat med kompensation på 240 milj. kr. för att upprätthålla kompetensen beträffande luftförsvaret och incidentberedskapen,
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts om bättre och meningsfullare repetitionsövningar,
4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts om behovet av en svensk försvarsmaterielindustri,

[5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts om en utredning om decentraliserad upphandling inom försvaret,^{1]}

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om fullföljande av programmet för anskaffning av skyddsmasker och andningsskydd i enlighet med 1982 års beslut,

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om planeringen för barnomsorg i krig,

[8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts om en kärnvapenfri zon i Norden,^{2]}

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts om att regionala försörjnings- och livsmedelsplaner upprättas.

Stockholm den 25 januari 1986

Karin Söder (c)

Anders Dahlgren (c)

Nils G. Åsling (c)

Kjell A. Mattsson (c)

Gunilla André (c)

Karl Erik Olsson (c)

Gunnar Björk (c)
i Gävle

Olof Johansson (c)

Gunnel Jonäng (c)

Bertil Fiskesjö (c)

Britta Hammarbacken (c)

P.-O. Eriksson (c)

¹ 1985/86:Fi506.

² 1985/86:U408.